



# Ta hele Norge i bruk!

Senterpartiets distrikts- og regionalmelding

Januar 2017





# TA HELE NORGE I BRUK

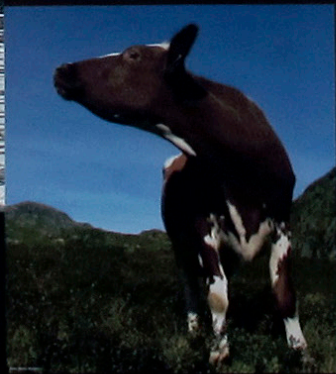
Senterpartiets distrikts- og regionalmelding

Vedtatt av Senterpartiets sentralstyre januar 2017



Bondens  
marked

Ferskt og smakfullt  
rett fra gården



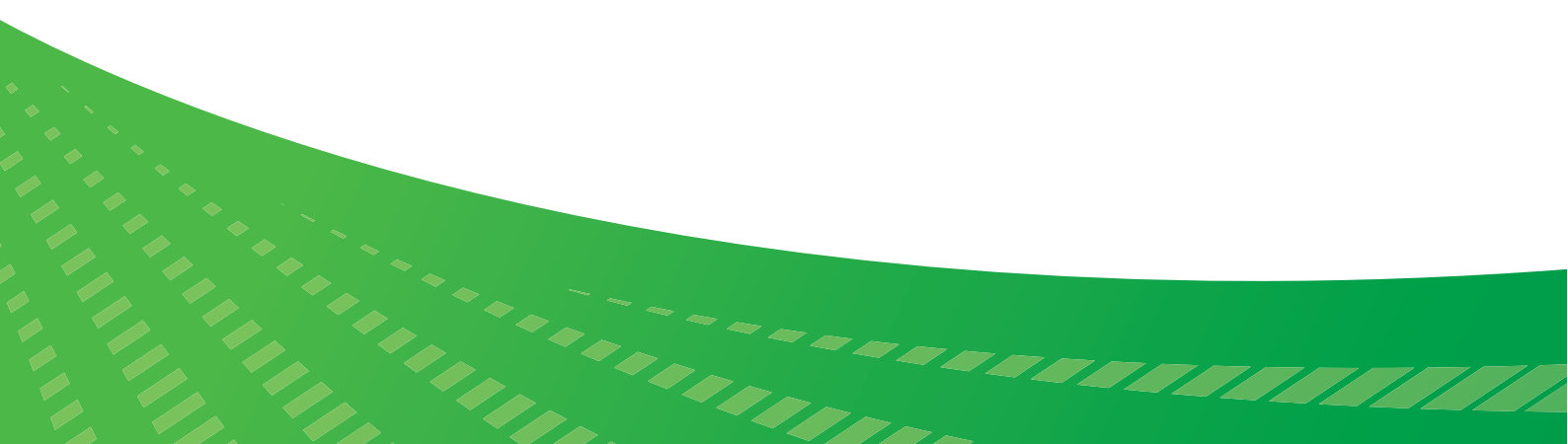
[www.bondensmarked.no](http://www.bondensmarked.no)

# Innhold

---

1 Attraktive lokalsamfunn med verdiskaping og trivsel....	8
1.1 Samfunnet bygges nedenfra .....	8
1.2 Et levende folkestyre .....	9
1.3 Kommunenes lederrolle i samfunnsutviklingen.....	10
1.4 Frivillig sektor er en ressurs.....	11
1.5 Vi må dyrke gründerkulturen.....	12
2 Verdiene skapes i hele landet.....	13
2.1 Naturressursbaserte næringer = distriktsnæringer.....	14
2.2 Bedre nasjonal fordeling av virksomheter.....	14
2.3 Enklere for små og mellomstore bedrifter.....	15
2.4 Forutsigbar og næringsvennlig skatte- og avgiftspolitik.....	15
2.5 Alle må bidra til velferden.....	15
2.6 En klima- og miljøpolitikk for bærekraftig verdiskaping.....	16
3 Grønn vekst.....	17
3.1 Distriktpolitikken avgjørende for samfunnsutviklingen.....	17
3.2 Flere lønnsomme, grønne arbeidsplasser.....	17
3.3 Skogen viktig del av løsningen.....	18
3.4 Mineralnæringen.....	19

4. Sats på primærnæringene.....	20
4.1 Økt norsk matproduksjon og foredling.....	20
4.2 Aktivt skogbruk .....	21
4.3 Fiskeri og havbruk.....	22
4.4 Ny satsing på naturbasert reiseliv og rekreasjon.....	23
5 Framtidsrettet norsk infrastruktur .....	24
5.1 Transportpolitikken avgjørende for distriktpolitiske mål.....	24
5.2 Samferdselspolitikk som bygger landet .....	24
5.3 Den digitale allemannsretten.....	25
6 Kompetanse og kunnskap er nødvendig .....	26
6.1 Universitet og høyskoler har en viktig distriktpolitisk rolle...	26
6.2 God yrkesrettet opplæring .....	27
7 Statlig lokaliseringpolitikk .....	28
7.1 Bedre spredning gir mangfold og kompetanse .....	28
7.2 Profesjonelle fagmiljøer i distriktene.....	28
7.3 Bruk av hele landet i innvandringspolitikken.....	29
8 Sterkere kommuner og fylkeskommuner .....	31
8.1 Mindre byråkrati – mer og bedre offentlige tjenester.....	31
8.2 Videreføring av differensiert arbeidsgiveravgift.....	31
8.3 Støtten til regional utvikling må økes.....	32
8.4 Næringsarbeidet i kommunene må styrkes.....	32
8.5 Bedre helseomsorg med desentraliserte løsninger.....	33



9 Bypolitikk som fremmer mangfold og maktspredning....	35
9.1 By og bygd trenger hverandre.....	35
9.2 Bypolitikk for store, mellomstore og mindre byer.....	36
10 Oppsummering av Senterpartiets forslag .....	37
Tabeller og figurer.....	12
<i>Tabell 1</i> Antall kommuner utenfor og innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (DPV), med vekst i folketallet, 2005-2015. Tall fra Stortingets utredningsseksjon.....	9
<i>Tabell 2</i> Antall kommuner i Norge i sone 2 og 3 (eller mer) i det distriktpolitiske virkeområdet (DPV), med vekst i folketallet, 2005-2015 .....	9
<i>Tabell 3</i> Fordeling av næringer mellom storbyregioner (SMBy) og DPV .....	13-14
<i>Tabell 4.</i> Antall statlige årsverk per fylke, 2005-2015.....	30
<i>Figur 1</i> Antall statlige årsverk i kommuner innenfor og utenfor det distriktpolitiske virkemiddelområdet, 2005, 2007, 2010, 2013 og 2015.....	29

# 1 Attraktive lokalsamfunn med verdiskaping og trivsel

Norge har fortrinn knyttet til vår natur, våre naturressurser og en befolkning med høy kompetanse bosatt over hele landet. Mens mange andre land har opplevd store problemer med at arbeidsplasser har blitt flyttet til lavkostland, har vi i Norge i stor grad klart å kompensere for en slik utvikling gjennom aktiv bruk av rike naturressurser og utvikling av verdikjeder knyttet til dette. Senterpartiet mener det fremdeles er et stort potensial for å videreutvikle lønnsomme verdikjeder med basis i norske ressurser. Dette krever at vi offensivt bruker naturressursene våre til verdiskaping.

## 1.1 Samfunnet bygges nedenfra

folkevekst i  
Distrikts-Norge

Under den rød-grønne regjeringen oppnådde vi folkevekst i distrikts-Norge. Senterpartiets politiske innsats virket! Etter bare to år med den sittende regjeringen hadde utviklingen igjen snudd i negativ retning.

Meld St 13, *Ta heile Noreg i bruk*, om distrikts- og regionalpolitikken inneholder en tabell (Tabell 1) som viser tall på kommuner i Norge utenfor og innenfor det distriktspolitiske virkeområdet med vekst i folketallet fram til 2011. Senterpartiet har bedt Stortingets utredningsseksjon om å gi en oversikt over hvordan utviklingen har vært etter 2011 (Tabell 2).

Da den rød-grønne regjeringen overtok etter Bondeviks sentrum-høyre regjering i 2005, hadde bare 84 av 304 kommuner innenfor det distriktspolitiske virkeområde (DPV) folketilvekst. Etter åtte år med de rødgrønne i regjering, var utviklingen snudd, og i 2013 var det folketallsvekst i hele 186 av kommunene innenfor DPV.

press på byene

I 2015 var tallet kommuner med folketilvekst innenfor det distriktspolitiske virkeområdet (DPV) redusert fra 186 til 153, et resultat av regjeringens aktive sentraliseringspolitikk. Dette er en trussel for hele landet. Redusert bosetting i distriktskommunene svekker mulighetene til en høy verdiskaping basert på vårt ressursgrunnlag. Samtidig øker presset på de største byene, der problemene oppstår i form av boligkøer, trafikk-kaos og økt forurensing.

Folketallsveksten i storbyområdene preges mer av tilflytting av arbeidsinnvandrere, enn av utflytting fra distriktene. Med andre ord skyldes ikke den relative forskyvningen i innlandsflyttingen mellom by og distrikt at distriktene oppfattes som mindre attraktive.

FORSLAG

1

***Distriktspolitikken skal ha som overordnet mål å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Bosetting i hele landet er en sentral del av Norges egenart og representerer en historisk og kulturell arv, og muliggjør samtidig høy utnyttelse og bærekraftig forvaltning av norske ressurser.***



Tabell 1. Antall kommuner\* i Norge utenfor og innenfor det distriktspolitiske virkeområdet (DPV), med vekst i folketallet, 2005-2015. Tall fra Stortingets utredningsseksjon.

	Utenfor DPV		Innenfor DPV		I alt med folketilvekst
2005	115	(av 124)	84	(av 304)	199
2006	111	(av 124)	82	(av 304)	193
2007	119	(av 124)	139	(av 304)	258
2008	114	(av 124)	154	(av 304)	268
2009	121	(av 124)	179	(av 304)	300
2010	122	(av 124)	187	(av 304)	309
2011	122	(av 124)	189	(av 304)	311
2012	120	(av 124)	179	(av 304)	299
2013	123	(av 124)	186	(av 304)	309
2014	119	(av 125)	165	(av 303)	284
2015	121	(av 125)	153	(av 303)	274

\* Vi har tatt utgangspunkt i dagens antall kommuner, slik det er gjort i Meld. St. 13, se fotnote 2.  
Kilde: Statistisk sentralbyrå, St. 13 (tall for 2005-2011), egne beregninger (2012-2015).

I tabell 2 skiller vi mellom kommuner i sone 2 og kommuner i sone 3 eller mer for perioden 2012-2015. Det framgår av tabellen at andelen kommuner med befolkningsvekst er langt større innenfor sone 2 enn sone 3.

Tabell 2. Antall kommuner i Norge i sone 2 og 3 (eller mer) i det distriktspolitiske virkeområdet (DPV), med vekst i folketallet, 2005-2015.

	2012	2013	2014	2015
Sone 2	19 (av 20)	16 (av 20)	17 (av 22)	17 (av 22)
Sone 3 (eller mer)	160 (av 284)	153 (av 284)	148 (av 281)	136 (av 281)

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Meld. St. 13 (tall for 2005-2011), egne beregninger (2012-2015).

Høyre/FrP-regjeringen fører den mest rendyrkede sentraliseringspolitikken noensinne her i landet. Større enheter, mer stat og mer til hovedstaden blir sett på som svaret på alle utfordringer. Senterpartiet mener dette er grunnleggende feil. Det er ikke samfunnsøkonomisk lønnsomt, og det reduserer kvaliteten og effektiviteten på de tjenestene som skal tilbys. Tjenestene blir mer ineffektive og tungroddede, og en mister viktig lokalkunnskap som er vesentlig for å gi gode og effektive tjenester. Sentralisering gir ikke den samfunns- og næringsutviklingen landet trenger.

## 1.2 Et levende folkestyre

Et levende folkestyre med flest mulig deltagere er grunnleggende for å kunne møte utfordringene i samfunnet på en god måte. En god regionalpolitikk for både by og bygd må tuftes på lokal styringsrett og ha innbyggernes behov og interesser i fokus. Lokalbefolkningen må ha både mulighet til og ansvar for å utvikle sine lokalsamfunn. Dette

god regionalpolitikk  
for by og bygd



ivaretas ikke bare gjennom en lokal folkestyrt forvaltning i kommune- og bystyrene, men også gjennom at frivillig sektor får armslag og muligheter til å fremme sine interesser og delta i samfunnsformingen.

Regjeringens kommune- og fylkesreform har utfordret det lokale folkestyret på flere måter. Regjeringens mål om en kraftig reduksjon av antallet kommuner og fylker er i konflikt med Senterpartiets mål om å ta hele Norge i bruk gjennom å sikre grunnlaget for arbeidsplasser og bosetting i alle deler av landet. I tillegg inneholder kommunereformen sterke elementer av tvang, der innbyggernes valg og lokale beslutninger kan settes til side for å nå regjeringens mål.

likeverdige tjenester

Senterpartiet bygger sin politikk på at statens rammeoverføringer skal gi grunnlag for likeverdige tjenester til folk uavhengig av om de bor i små eller store kommuner og fylker. Spørsmål om kommunesammenslåing skal være basert på lokale initiativ, og innbyggerne høres gjennom folkeavstemminger. Slik vil målet om et levende lokalt folkestyre få et reelt innhold.

**FORSLAG**

**2**

***Kommunesammenslåinger som gjennomføres mot kommunenes vilje, må reverseres. En ny regjering etter valget 2017 må endre reformer som Høyre/FrP regjeringen gjennomførte for å «smøre» kommunereformen, uten at det straffer kommuner som frivillig har slått seg sammen. Kommunenes inntektssystem må gjennomgås.***

### **1.3 Kommunenes lederrolle samfunnsutviklingen**

Kommunene og fylkeskommunene har ansvar for tjenestetilbud, forvaltningsoppgaver og samfunns- og næringsutvikling. For å møte endringer og utfordringer, må kommunesektoren selv ta en aktiv lederrolle. Lokal samfunnsutvikling er ikke en lovpålagt oppgave for kommunene, men lokalpolitikere må ta rollen gjennom initiativ til lokalt utviklingsarbeid, planprosesser og lokal mobilisering for å sikre bred forankring blant innbyggerne. Kommuneplanprosessene er en viktig del av dette arbeidet, men må gis et bredere innhold og forankring.

lokal mobilisering

En kommune som tar lederrollen i samfunnsutviklingen, vil legge til rette for at ildsjeler og samfunnsengasjerte innbyggere blir aktive medspillere med lokalpolitikere. Frivillig sektor må stimuleres til deltakelse ved at det etableres møtearenaer og åpne planprosesser.



*Bygda 2.0 på Stokkøy er et laboratorium for å bo, arbeide og leve i en moderne landsby. Prosjektet er banebrytende i forhold til bosetting, jobbskaping og framtidsrettet forskning. (Foto: Pir II AS/Pasi Aalto)*

Etter dagens forvaltningsorganisering er ikke fylkeskommunene overkommener. Fylkene har egne oppgaver som løses best i større enheter enn kommunene, men som ikke egner seg for statlig driftsansvar. I plansaker har fylkeskommunene et koordinerende ansvar. I revidert plan- og bygningslov er fylkeskommunenes rolle som rettleder og samordner for kommuneplanleggingen styrket.

koordinerende ansvar i planprosesser

Senterpartiet mener lokale vurderinger skal veie tyngst i konflikter mellom kommunene og den regionale stat. Fylkesmannens, andre statlige sektororgan og fylkeskommunens rett til å fremme innsigelser mot kommunale vedtak må begrenses når det ikke kan henvises til sterke nasjonale interesser.

#### **1.4 Frivillig sektor er en ressurs**

Gode lokalsamfunn er tuftet på et godt utviklet samarbeid mellom kommunene og frivillig sektor. De frivillige organisasjonene spiller en sentral rolle som samfunnsutviklere gjennom å bidra både til demokratiet og ulike tilbud til innbyggerne.

Det er ingen kommunal oppgave å styre frivillig sektor. Kommunene må imidlertid ta rollen som arenabygger og samarbeidspartner hvor frivillig sektor, næringsliv og kommunal sektor møtes og finner samarbeidsløsninger som kan utvikle lokalsamfunnet. Slike partnerskapsarenaer er viktige for å bygge et sterkere samfunn.

Distriktpolitikken skal gi grunnlag for at det skal bo folk i hele landet. For at det skal oppleves som attraktivt, må både arbeidsplasser og servicetilbud, kulturtilbud og velfungerende nettverk være på plass. En viktig forutsetning for å oppleve tilhørighet til bygda og tettstedet man bor i, er at ungdom får etablert nettverk og tilhørighet til hjemstedet før de reiser ut. Frivillige fritids-, kultur- og idrettsorganisasjoner spiller en sentral rolle i bygging av tilhørighet og trivsel.

Det må satses mer på ungdom i distriktpolitikken. Ved siden av tilgang på arbeidsplasser, mener Senterpartiet det er viktig at lokalsamfunnet oppleves som attraktivt fordi servicetilbud, kulturtilbud og frivillig sektor fungerer godt.

Momskompensasjonsordningen for frivillig sektor er en viktig ordning for å støtte arbeidet som nedlegges av vårt rike organisasjonsliv. Målsettingen er at det skal gis full kompensasjon, men dette er ikke fulgt opp. Momskompensasjonsordningen for frivillig sektor må gjennomføres fullt ut, slik at det gis 100 prosent kompensasjon.

full momskompensasjon

Frivillig sektor og uorganiserte ildsjeler har mye de kan tilføre offentlig sektor. Senterpartiet mener derfor det er aktuelt med en belønningsordning til lag, organisasjoner og frivillige som bidrar til opprettholdelse av tjenester og tilbud i kommunal sektor. Blant annet kan midler fra Norsk Tippings overskudd brukes i en slik sammenheng. Kommuner som innfører aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere bør legge til rette for at aktiviteten kan utføres innenfor det kommunale tjenesteområdet, sammen med frivillig sektor.

### 1.5 Vi må dyrke gründerkulturen

Det er folk som skaper attraktive samfunn. Engasjerte innbyggere og ildsjeler er viktige for utviklingen av verdiskapingen og livskraften i lokalsamfunnet. Ildsjeler finnes i frivillig sektor, i lokalpolitikken og i næringslivet. Nasjonal politikk må utformes slik at den treffer disse menneskene og stimulerer dem til å satse i lokalsamfunnet sitt. Ildsjeler er endringsagenter på samme måte som entreprenører er viktige for innovasjon og utvikling av næringslivet.

Innovasjon Norge, SIVA og næringshager er viktige offentlige instrumenter for å støtte ildsjelene og dyrke fram gründerkulturen. Innovasjon Norge må i større grad rettes inn mot små- og mellomstore bedrifter. Fylkeskommunene og kommunene, må ha virkemidler som gjør dem til gode samarbeidspartnere for de etablerte statlige instrumentene for næringsutvikling. Den nedbyggingen av regionale utviklingsmidler gjennom fylkeskommunene som har foregått gjennom de siste årene, er etter vår oppfatning dramatisk. Rammene er redusert med omtrent en tredjedel, eller 423 millioner kroner, på tre år. I regjeringens statsbudsjett for 2017 kuttes det ytterligere.

Senterpartiet mener den teknologiske utvikling og utbyggingen av bredbånd har gitt nye muligheter for utvikling av kreative arbeidsplasser i distriktene. Morgendagens arbeidsplass kan være et virtuelt kontor, gjerne i et kontorfellesskap med andre virksomheter. I et slikt miljø kan faglig og sosialt fellesskap utvikles, og fellestjenester kan etableres. Slike arbeidsplasser er skapt på flere steder, blant andre Bygda 2.0. på Stokkøy, som stimulerer til å lokalisere arbeidsplasser og ny virksomhet desentralt.

Kommuner og fylkeskommuner må få spille en mer aktiv rolle i å stimulere til nye arbeidsplasser og verdiskaping. Lokale ildsjeler må dyrkes fram gjennom utvikling av en gründerkultur. Dette er særlig viktig i næringssvake områder.

ildsjeler er endrings-  
agenter

bredbånd og teknologisk  
utvikling

Bygda 2.0

#### FORSLAG

# 3

***Det må stimuleres til utvikling av nye virksomheter ved at kommuner og fylkeskommuner gis rammer til å støtte næringsetablering. Innovasjon Norge, kommunale næringsfond og regionale utviklingsmidler gjennom fylkeskommunene er viktige virkemidler i dette. Bruken av offentlige utviklingsmidler må gjennomgås for å minimalisere andelen som går til administrasjon.***

## 2 Verdiene skapes i hele landet

Den samlede norske verdiskapingen skjer innenfor et mangfold av næringer. Alle har en sentral plass i norsk næringsliv. Det er stor regional ulikhet i omfanget av verdiskapingen innenfor de ulike sektorene. Som tabellen nedenfor viser, er finansiell og forretningsmessig tjenesteyting den største næringen i Osloregionen, mens slik virksomhet har liten betydning i de spredtbygde områdene. Til sammenligning er primærnæringene landbruk og fiskeri hovednæringer i spredtbygde områder, men har ingen betydning for sysselsetting i Oslo og andre storbyregioner.

Tabell 3 Fordeling av næringer mellom storbyregioner (SMBy) og DPV

	Oslo reg.	Storbyregioner utenom Oslo	SMBy utanfor DPV	SMBy innanfor DPV	Småsenter-regionar	Spreiddbygde område	Totalt
Landbruk	0,6	1,4	2,7	3,5	6,1	7,6	2,2
Fiskeri og akvakultur	0,0	0,4	0,9	1,8	3,8	10,2	1,0
Industri, kraft og bergverk	5,7	9,7	12,3	9,7	11,0	9,1	9,2
Olje og gass	0,8	4,2	2,7	1,8	0,7	1,0	2,4
Bygg og anlegg	6,0	7,9	8,0	8,3	8,8	7,9	7,5
Samferdsel	7,5	5,6	5,3	6,8	5,9	6,6	6,2
Overnatting og servering	3,4	3,2	2,8	2,9	3,6	2,7	3,2
Varehandel	16,2	13,9	14,8	13,5	12,5	8,6	14,4
Finansiell og forretningsmessig tenesteyting	21,2	14,3	9,7	7,6	5,8	4,6	13,7

Tabell 3 forts.

	Oslo reg.	Storbyregioner utenom Oslo	SMBY utanfor DPV	SMBY innanfor DPV	Småsenter-regionar	Spreiddbygde område	Totalt
Privat tenesteyting	12,7	9,9	9,6	8,2	7,3	5,9	10,1
Statleg tenesteyting	11,6	10,9	9,3	11,0	6,1	2,6	10,2

bedre spredning

Det må være et mål å få en bedre spredning av enkelte næringer. For eksempel er finansiell og forretningsmessig tenesteyting i for stor grad konsentrert til Osloregionen, mens alle deler av landet, by og bygd, er like viktig for det samlede næringsliv som betjenes.

## 2.1 Naturressursbaserte næringer = distriktsnæringer

eksportnæringer

Norsk næringsliv ligger verdenstoppen på flere områder. Norge utviklet sine viktigste eksportnæringer gjennom å bygge kompetanse på utnyttelsen av våre naturressurser innenfor energiproduksjon, fiskeri, akvakultur og petroleumsvirksomhet. Dette er distriktsnæringer som kommer hele landet til gode.

Økt verdiskaping og vekst i norsk økonomi vil være knyttet til vår nasjonale evne til å satse videre på distrikts- og ressursbaserte næringer. Økt verdiskaping forutsetter satsing på å ta hele Norge i bruk.

Skal naturressursbaserte næringer fortsatt være distriktsnæringer, så må vi finne virkemidler som stopper sentraliseringen i blant annet næringsmiddelindustrien, hvis ikke vil distriktene kun bli råvareleverandører, mens verdiskapingsgevinsten tas ut i sentrale strøk.

## 2.2 Bedre nasjonal fordeling av virksomheter

Distrikts- og regionalpolitikken må skje i et partnerskap mellom by og land. Byene, spesielt byene i distrikts-Norge, er viktig for den regionale utviklingen. Etablering av statlige arbeidsplasser, desentralisering av utdannings- og forskningsvirksomhet, arbeidsplasser innen finansnæringen og teknologibedrifter forutsetter at det allerede eksisterer et visst servicetilbud. Mange byer og tettsteder i distrikts-Norge kan ta imot slike etableringer, som igjen vil kunne ha gode ringvirkninger for omlandskommunene.

Osloregionen dominerer

Det er vist til at finansiell og forretningsmessig tenesteyting er svakt representert i Distrikts-Norge. Det samme gjelder offentlig og privat tenesteyting. Osloregionen dominerer når det gjelder verdiskaping og sysselsetting på disse områdene.

Økt nasjonal verdiskaping vil være sterkt knyttet til vår evne til innovasjon og nyskaping innen vårt ressursbaserte næringsliv. Selv om petroleumsnæringen er en næring som får redusert betydning framover, vil våre øvrige ressursbaserte

næringer være en nøkkel til ny næringsvirksomhet. I et slikt perspektiv er det fare for at innovasjonskraften svekkes fordi virksomhet knyttet til finans, forskning og offentlig virksomhet i altfor stor grad er Oslo- og storbyorientert.

Senterpartiet mener det er viktig å få en bedre balanse mellom ulike deler av landet når det gjelder finans, forskning og statlig virksomhet for å øke framtidsmuligheter og innovasjonskraft i vårt ressurs- og distriktsbaserte næringsliv.

## FORSLAG

# 4

*En ny regjering etter valget i 2017 må gå igjennom hvilke statlige institusjoner som kan lokaliseres utenfor storbyområdene.*

### 2.3 Enklere for små og mellomstore bedrifter

90 prosent av norske virksomheter har færre en ti ansatte. De utgjør grunnfjellet i næringslivet og sørger for arbeidsplasser til titusenvise av nordmenn i hele landet. I resten av Europa står slike virksomheter for 85 prosent av jobbskapingen.

Senterpartiet vil gjøre det enklere å starte sin egen bedrift. Potensialet for nyetableringer er stort. Likevel vegrer mange seg for å realisere gode bedriftsideer, blant annet fordi det er komplisert og risikabelt å etablere eget bedrift.

Myndighetene må sette i verk tiltak for å senke terskelen for å realisere gode bedriftsideer. Byråkratiet for næringsetablering må reduseres, og systemet for skattlegging av enkeltpersonforetak forenkles. I tillegg må de sosiale ordningene for selvstendig næringsdrivende, særlig ved sykdom og fødsel, forbedres. Kommuner og fylkeskommuner må i større grad bidra til å dyrke fram gründerkulturen ved en aktiv undervisning i entreprenørskap i både grunnskole og videregående opplæring.

enklere å starte egen bedrift

### 2.4 Forutsigbar og næringsvennlig skatte- og avgiftspolitik

Senterpartiet legger til grunn en skattepolitikk som stimulerer til arbeid og innsats. Skattepolitikken skal bidra til økt entreprenørskap og nyskaping, og bidra til muligheter og utvikling i alle deler av landet. Derfor trengs en styrking av de distrikts- og regionalpolitiske virkemidlene i skattesystemet. Skatteutjamning mellom ulike deler av landet og den geografiske differensierte arbeidsgiveravgiften er viktige virkemidler.

skattepolitikk som stimulerer

### 2.5 Alle må bidra til velferden

Et levende lokaldemokrati forutsetter frie inntekter og mulighet til å forme utviklingen lokalt gjennom demokratiske prosesser. Senterpartiet vil derfor hegne om lokaldemokratiets mulighet til selv å påvirke lokale inntekter. Senterpartiet vil også utvide grunnlaget for lokale avgifter knyttet til båndlegging og utnyttelse av naturressursgrunnlaget lokalt, både i sjø og på land.

lokale avgifter

Skattesystemet bør virke fremmende på verdiskaping og investeringer i norsk næringsliv. Det er viktig å utvikle ordninger som bidrar til geografisk utjamning. Ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift er et hovedvirkemiddel i distriktpolitikken, og må videreføres.

bærekraftig utvikling

## 2.6 En klima- og miljøpolitikk for bærekraftig verdiskaping

I Senterpartiets forvaltertradisjon har mennesket et ansvar for å ta vare på miljøet og naturen. Vekst er ikke å forbruke mer, men å forvalte bedre. Senterpartiet står i en tradisjon som mener at ressursene nyttes best gjennom bærekraftig bruk. Vi kan ikke «frede oss» fram til en bærekraftig utvikling; vi må ha en fornuftig bruk av naturen.

Senterpartiet vil være en pådriver for internasjonale avtaler som effektivt reduserer klimautslipp. Paris-avtalen skal etterleves. Det er nødvendig med nasjonale tiltak som innebærer at Norge tar sin del av klimaansvaret. Norge kan ikke kun overlate kvotepliktig sektor til kvotemarkedet. Vi må på eget grunnlag forberede oss på lavutslippssamfunnet.

Skogen skal regnes med i klimaregnskapet, og høyere avvirkning er en nøkkel-faktor for å utnytte det klimapotensialet som ligger i skogbruket. Høy avvirkning kombinert med nyplanting vil gjøre skogen til en sentral bidragsyter i Norges omlegging til en bærekraftig verdiskaping.

FORSLAG

5

*Paris-avtalens mål må ligge til grunn for utforming av norsk politikk på alle samfunnsområder – også distriktpolitikken. Men det skal til en vesentlig økning i avgiftspolitikken for å oppnå endret adferd og utslippsreduksjoner. Senterpartiet mener det er viktigere å støtte mer virkningsfulle tiltak som CO<sub>2</sub>-fond for næringslivet og transportsektoren, samt kjøprising i områder med god kollektivdekning.*



*Senterpartiet mener vekst ikke består av å bruke mer, men å forvalte bedre. Skogen er et viktig næringsgrunnlag og er også en viktig komponent i klimavenlig biodrivstoff. (Foto: Bergene Holm)*



## 3 Grønn vekst

### 3.1 Distrikts- og regionalpolitikken påvirker sterke drivkrefter i samfunnsutviklingen

Distrikts- og regionalpolitikken har som mål å påvirke negative og sentraliserende drivkrefter i samfunnsutviklingen. Demografiske strukturer, flyttetendenser, næringsstruktur og næringsutvikling påvirker utviklingen. I dag er vi vitne til dyptgående endringer i næringsliv, arbeidsliv og demografi. Disse endringene vil legge føringer for hvordan det er å leve i det norske samfunnet i framtida. Vi må handle nå for å ikke å få irreversible regionale ubalanser på lengre sikt, til ugunst for folk både i sentrale strøk og i distriktene.

Distrikts- og regionalpolitikken har vært en suksess gjennom 50 år. Når vi sammenligner den historiske utviklingen i Norge med andre land, ser vi at Norge har gode levekår og arbeidsmuligheter over hele landet, og relativt små forskjeller mellom regionene. Denne situasjonen er i ferd med å snu. Mens kommuner i det distriktpolitiske virkeområde i den rød-grønne regjeringensperiode hadde vekst, er dette snudd under den blå-blå regjeringen (se tabell 2).

Senterpartiet mener målene for distrikts- og regionalpolitikken skal være å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Vi vil nytte de menneskelige og naturgitte ressursene i hele landet for å fremme størst mulig nasjonal verdiskaping basert på bærekraftig vekst.

arbeidsmuligheter i hele landet

### 3.2 Flere lønnsomme, grønne arbeidsplasser

En sentral del av det grønne skiftet må komme gjennom å skaffe flere lønnsomme, grønne arbeidsplasser. Senterpartiet mener det er en viktig nasjonal oppgave å bidra til at norsk næringsliv i årene framover rykker fram nasjonalt og internasjonalt som en leverandør av klimasmarte varer og tjenester. Det må derfor arbeides strategisk med hvordan skjerpede miljøkrav kan bidra til utvikling av ny kompetanse, teknologi, industri og arbeidsplasser i hele Norge.

Norge har naturressurser, kompetanse og økonomisk handlefrihet som med riktige beslutninger kan gi oss en ledende rolle i det grønne skiftet. Vi må satse på utvikling av klimateknologi både som grunnlag for en mer miljøvennlig politikk, og for å fremme næringslivets konkurransekraft. Spesielt må vi satse på teknologiutvikling som reduserer behovet for fossil energi i industrielle prosesser.

det grønne skiftet

Staten og næringslivet må gå sammen i omstillingen mot lavutslippssamfunnet. Staten må støtte arbeidet gjennom ordninger som bidrar til risikoavlastning og som gjør Norge interessant å investere i.

klimateknologi

Grønn omstilling må formes slik at norske produkter og norsk teknologi vinner nye posisjoner både nasjonalt og globalt. Lovverket og skatte- og avgiftssystemet må legges til rette for aktiv bruk av fornybare ressurser i Norge.

**FORSLAG**

**6**

**Grønn omstilling i næringslivet må støttes gjennom å gi Enova, Investinor, Innovasjon Norge, med flere, større ressurser og virkemidler for å bidra til omstilling.**

### 3.3 Skogen viktig del av løsningen

Skogen er viktig del av løsningen i klimapolitikken. Skogen i Norge tar opp CO<sub>2</sub> tilsvarende halvparten av de norske klimautslippene. Aktiv skogpolitikk er en jordnær, konkret og billig måte å bidra til å nå klimamålene på. Den bidrar også til sysselsetting og verdiskaping.

Det offentlige må bruke sin rolle så vel som lovgiver som innkjøper til å skape et større marked for norskproduserte, miljøvennlige, biobaserte produkter og tjenester. Herunder må Enova gis rammer som bidrar til realisering av lavutslipps-teknologi innen alle de viktigste industrigrenene.

Avansert biodrivstoff basert på råstoff som avfall og rester og celluloseholdig materiale, gir vesentlig større klimagassreduksjoner enn økt bruk av tradisjonelt biodrivstoff som i stor grad produseres fra matolje og summer.

Finland har siden 2009 hatt en plan for opptrapping av biodrivstoff, kombinert med sterke incentiver for å fremme det mest avanserte og klimavennlige drivstoffet. 21,6 prosent av omsatt drivstoff til vegtrafikken i Finland i 2015 var biodrivstoff. I Norge var andelen på 4,6 prosent.

Det planlegges nå milliardinvesteringer i skognæringen. Det finske energiselskapet St1 vil bygge bioetanolfabrikk på Follum, som etter planen vil produsere 50 millioner liter bioetanol og bruke rundt 500 000 kubikkmeter flis fra sagbruk og tømmer. Elkem som slipper ut rundt 800 000 tonn CO<sub>2</sub> årlig, planlegger å øke bruken av biokarbon, eller trekull, i smelteprosessen i sin produksjon. Gjennom dette vil de redusere utslippene av CO<sub>2</sub> med 300 000 tonn. På lengre sikt vil Elkem arbeide for en karbonnøytral metallproduksjon med 100 prosent bruk av trekull.

Enova

erstatte fossilt drivstoff

Norge må vedta langt mer offensive tiltak for å erstatte fossilt drivstoff i transport og fossilt basert energi i industrien, med biodrivstoff og bioenergi. Regjeringens mål om at sju prosent av omsatt drivstoff skal være biodrivstoff fra 2017, økende til 8,5 prosent i 2020, er alt for defensivt: Kravene må settes til 20 prosent. Enova

**FORSLAG**

**7**

**Skogbruket er en del av klimaløsningen. Det må stimuleres til økt avvirking og planting gjennom skattelovgivning, avskrivingsregler og muligheter til fondsavsetninger. Forskning og utvikling av nye bruksområder for trefiber må gis større oppmerksomhet og økonomisk støtte. Det settes krav til 20 prosent bio-drivstoff i omsatt drivstoff.**



Mineralnæringen må videreutvikles, og geologisk kartlegging er en forutsetning for dette.  
(Foto:UiT Norges Arktiske Universitet)

må gis økte rammer for å bidra til overgang fra fossil energi til bioenergi i industriproduksjonen. Sammen med krav om elektrifisering fra land i olje- og gassproduksjonen, vil dette gi en realistisk mulighet til å nå målene i Paris-avtalen innen vedtatt frist.

geologisk kart-  
legging

### 3.4 Mineralnæringen

Mineralnæringen er en forutsetning for et grønt skifte. Geologisk kartlegging må til for at den norske mineralnæringen skal kunne utvikle seg videre. Etter at regjeringen har kuttet kraftig i geologisk kartlegging i regi av Norges Geologiske Undersøkelse (NGU), har Senterpartiet i sitt alternative budsjett for 2017 satt av 25 millioner kroner for at NGU skal kunne gjenoppta arbeidet med å kartlegge berggrunn i Nord- og Sør-Norge.

#### FORSLAG

# 8

**Det må satses på mineralnæringen. En strategi for mineralnæringen må vedtas og behandlingstiden for søknader om uttak av mineralforekomster må reduseres vesentlig.**

## 4 Sats på primærnæringene

Jordbruk, skogbruk og fiskeri er oppgangsnæringene. Gjennom langsiktig og bærekraftig forvaltning har vi økt produksjonspotensialet for mat og virke. Distrikts- og regionalpolitikken må legge grunnlaget for å styrke disse næringene.

### 4.1 Økt norsk matproduksjon og foredling

Rene råvarer, vårt nordiske klima, topografi og store sesongvariasjoner er utgangspunktet for den norske matkulturen og produksjon av trygg mat til den norske befolkningen. Gjennom vår nasjonale jordbrukspolitikk og et sterkt landbruks-samarbeide er matproduksjonen utgangspunkt for den største komplette verdikjeden i Fastlands-Norge. Rapporten «Jordbrukets bidrag til bioøkonomien» fra NIBO viser at norsk matsektor kan omsette for 230 milliarder kroner i 2050.

den norske landbruksmodellen

Den norske landbruksmodellen har bidratt til å gi oss en rekke fortrinn når det gjelder dyrehelse og mattrygghet som nærmest er unike på verdensbasis. Dette gir næringen det beste utgangspunkt for innovasjon og ny næringsutvikling.



Norsk dyrehelse og matsikkerhet gir et svært godt utgangspunkt for produksjon av trygg mat med høy kvalitet. (Foto: Senterpartiet)

Senterpartiet vil styrke det nasjonale matvaremarkedet, samtidig som vår konkurranselovgivning skjerpes slik at kjedemakten i dagligvarebransjen svekkes til fordel for de mange dagligvareprodusentene i primærproduksjonen og foredlingsleddet. Dette er avgjørende for å utnytte jordbrukets produksjonspotensial i alle deler av landet. Store deler av vårt distriktbaserte jordbruk vil ikke overleve i en deregulering av matvaremarkedet.

Inntektsnivået i jordbruket må økes slik at det kommer på nivå med andre grupper i samfunnet. Inntektsgapet må tettes om ungdom skal kunne velge matproduksjon som yrkesvei.

inntektsnivået i jordbruket

Tilskuddet til nydyrking og grøfting må økes kraftig. Dyrket jord skal sikres for matproduksjon. Dersom samfunnet likevel vedtar omdisponering av dyrkede arealer, skal dette kompenseres gjennom flytting av matjord og kompensasjon gjennom nye arealer til grunneier. Nedbygging av høykvalitets matjord må kun skje når tunge samfunnshensyn krever det.

Matlandet Norge blir rikere ved at forbrukerne sikres valgmuligheter mellom standardprodukter fra de landsomfattende leverandørene og lokalmat direkte fra produsent eller småskalaleverandører. Andelen økologisk produsert mat må dekke etterspørselen.

økologisk mat

Reindrifta er i deler av landet en viktig del av næringslivet i distriktene. Reindrifta må likestilles med jordbruket hva angår avgifter og driftsmidler. Senterpartiet vil ha en gjennomgang av reindrifftsloven som ble vedtatt i 2007. Erstatningsordningen for tap av rein til fredet rovvilt må forbedres.

## FORSLAG

# 9

***Norsk matproduksjon må sikres gjennom et sterkt importvern og en konkurranselovgivning som svekker kjedemakt i dagligvarebransjen. Landbrukssamvirkets rolle i markedsregulering og deres ansvar for å ta i mot produksjonen fra små og store produsenter i ulike deler av landet, må videreføres.***

## 4.2 Aktivt skogbruk

Produksjon av mat, bioenergi og fiber er landbrukets oppgaver. Senterpartiet viser til landbruk i Norge tradisjonelt har vært drevet av bønder som har hentet innteksgrunnlaget fra både jord- og skogbruk.

Skogbruket får en økende betydning i landbruket og også i norsk distriktpolitikk fordi energiproduksjon vil komplettere næringens betydning som trevareprodusent. Aktiv skogskjøtsel, med hogst, planting og ungskogpleie har et tosidig mål. For det første bidrar det til økt verdiskaping gjennom virkeproduksjon. For det andre er det et viktig klimatiltak for å øke skogens opptak av CO<sub>2</sub>.

skogens CO<sub>2</sub>-opptak

Utvalget vil stimulere til transport av tømmer og flis på bane gjennom investeringer i jernbanenettet og terminaler. Opprusting av det offentlige veinettet videreføres i henhold til flaskehalsanalyser. 56 tonn totalvekt og 24 meter lengde for tømmertransport

innføres som standard og innføring av 60 tonn totalvekt og 25,25 meter lengde innføres på strekninger der veistandarden gir rom for det.

Regjeringens skogmelding, som ble lagt fram i oktober 2016, er lite konkret og passiv i forslag til nye virkemidler. Meldingen gir inntrykk av at regjeringen ikke forstår de muligheter skognæringen gir verken i klimapolitikken eller som vekstnæring. «Dette er ikke ei melding om industriutvikling i Norge», sier adm. dir. Heidi Finstad i Treindustrien.

Skogbruket må fortsatt sees som del av et samlet landbruk, blant annet gjennom lovgivning knyttet til konsesjon og odel. Staten må utvikle mye mer treffsikre virkemidler for å stimulere til aktivt skogbruk, for eksempel gjennom skattelovgivningen, avskrivingsregler og muligheter til fondsavsetninger. Det må legges til rette for industriutvikling basert på skog.

### 4.3 Fiskeri og havbruk

verdens fremste sjømatnasjon

Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon. For å klare dette må vi ligge kunnskapsmessig i front på områder som bærekraftig ressursbruk, havmiljø, klima, produktutvikling og marked.

Fiskeriressursene skal fortsatt eies av det norske folk i fellesskap. Senterpartiet vil forvalte ressursene, rettigheter og kvoter på en måte som ikke bidrar til sentralisering og eierkonsentrasjon, verken innad i regioner eller mellom landsdeler.

Senterpartiet vil legge til rette for de lokalt forankrede selskapene i fiskeri- og havbruksnæringen, med mange små og mellomstore bedrifter. Vi vil sørge for at vi har en variert fiskeflåte. Kystfisket har i århundrer vært en grunnpilar i sysselsetting og verdiskaping langs kysten.

bærekraftige rammer

Senterpartiet er opptatt av at det skal legges til rette for videre vekst innen havbruksnæringen innenfor bærekraftige rammer. Det er viktig å sikre tilgang til gode sjølokaliteter for havbruksnæringen og nødvendig landareal for settefiskproduksjon. Næringa og myndighetene må sammen bidra til forskning og utvikling, slik at man sikrer en enhetlig og bærekraftig forvaltning av havbruksnæringen.

Senterpartiet må fortsatt være en pådriver for at skatter og avgifter fra havbruksnæringen i større grad tilbakeføres kommuner som setter av areal til havbruksanlegg.

**FORSLAG**

**10**

***Kommuner skal kunne pålegge arealavgift og eiendomsskatt på oppdrettsanlegg.***

**FORSLAG**

**11**

***Råfiskloven og deltakerloven må videreføres, og kystflåten må sikres gode vilkår.***



*Senterpartiet ønsker å sikre lokal forankring av fiskeri- og havbruksnæringen. Fiskeriressursene skal eies av fellesskapet. (Foto: Senterpartiet)*

Kystflåten må videreutvikles og prioriteres for å sikre en variert, lønnsom og framtidsrettet fiskeflåte. Fiskeriressursene eies av fellesskapet. Kjøp og salg av kvoter må tilpasses dette overordnede prinsippet.

#### **4.4 Ny satsing på naturbasert reiseliv og rekreasjon**

Senterpartiet viser til at primæringene har utviklet nye arbeidsplasser og økt verdiskaping gjennom tilrettelegging for naturbasert reiseliv og rekreasjon. Utleie til fiske, gårdsturisme, Inn på tunet med flere har gitt vesentlige tilleggsinntekter i primærnæringene.

Forutsetningen for å skape et attraktivt reise- og opplevelsetilbud i primærnæringene, er jevnt høy standard og aktivitet i primærproduksjonen. Det er levende bygder og fiskevær som er attraktive for turister, og det er et aktivt jordbruk og husdyrhold som gir grunnlag for Inn på tunet-tilbud.

Matkulturen er i stadig utvikling. Den er et uttrykk for vår felles kulturarv og identitet. Mat med historie og lokal tilknytning utgjør en viktigere del i produktutvalget. Økologisk produsert mat er en del av dette bildet, som Senterpartiet mener er en viktig styrking av norsk matproduksjon.

Senterpartiet mener naturbasert reiseliv og rekreasjon må gis økte utviklingsmuligheter, blant annet gjennom innovasjonsmidler. Helse- og omsorgsmyndighetene må satse mer på opplevelsesbaserte tilbud til for eksempel funksjonshemmede og demente.

**FORSLAG**

**12**

***For sitt arbeid med tilrettelegging for allmennhetens utøvelse av et allsidig friluftsliv i statsallmenningene, skal fjellstyrene sikres en statlig grunnfinansiering slik at de kan opprettholde nødvendig kompetanse og kapasitet for å videreføre og øke dette arbeidet. I oppfølgingen av fjell-lovutvalgets arbeid, må inntektene fra naturressursene i statsallmenningene, unntatt skogsdrifta, sikres med en 50-50 fordeling mellom grunneierfondet og fjellkassen.***

## 5 Framtidsrettet norsk infrastruktur

I en tid med behov for store omstillinger i norsk økonomi, er god infrastruktur en nøkkelfaktor for at næringslivet og verdiskapingen skal lykkes i hele landet.

### 5.1 Transportpolitikken avgjørende for distriktpolitiske mål

Transportpolitikken er viktig for næringslivet, for verdiskapingen og for å utnytte de menneskelige og naturbaserte ressursene som finnes i landet. For distriktpolitikken er gode transport- og infrastruktur-løsninger avgjørende. Under den rød-grønne regjeringen ble rammene for Nasjonal transportplan (NTP) nær doblet. NTP for 2014 – 2023, som ble lagt fram da Senterpartiet fortsatt hadde ansvaret for Samferdselsdepartementet, la opp til en videreføring av veksten. Dette er fulgt opp av den sittende regjeringen, men Senterpartiet vil advare mot den pågående vridningen av bevilgningen fra distriktene og over mot storbyområdene.

Nasjonal transportplan (NTP)

### 5.2 Samferdselspolitikk som bygger landet

Norge har stort areal, krevende klima, utfordrende topografi og spredt bosetting. Infrastruktur som vei, jernbane, havner, ferger, flyplasser, bredbånd og mobilnett binder landet sammen og er en uunnværlig del av hverdagslivet for folk og bedrifter i hele landet.

veinettet som hovedtransportåre

Distrikts-Norge vil også i framtiden måtte satse på veinettet som hovedtransportåre. Senterpartiet har bidratt til en kraftig opprustning av riks- og stamveiene som binder landet sammen. Denne satsingen må videreføres. Jernbanen må moderniseres og bygges videre ut som miljøvennlig og effektiv transport av mennesker og gods.

Fylkeskommunene har et stort ansvar på samferdselsområdet som ansvarlig for fylkesveiene og kollektivtrafikken. Gjennom fylkesreformen i 2010, fikk fylkene et vesentlig større ansvar gjennom omklassifisering av riksveier til fylkesveier. Fylkeskommunene har løst oppgaven godt. Det har skjedd en opptrapping av bevilgningene til vedlikehold og fornyelse av fylkesveiene som er større enn veksten i fylkeskommunenes inntekter generelt.

FORSLAG

13

***Gode samferdselsløsninger er avgjørende for å sikre et aktivt næringsliv i hele landet. Ved neste rullering av NTP må veksten i inneværende planperiode videreføres. Klimautslipp fra transportnæringen stimuleres best gjennom overgang til lavutslippsbiler.***





Midlene til utbygging av fiber og nett må økes vesentlig for å sikre lik tilgang til digital infrastruktur i hele landet. (Foto: Arild Finne Nybø)

### 5.3 Den digitale allemannsretten

Bredbåndsdekning, mobildekning og annen digital infrastruktur er sentrale forutsetninger for å sikre tilgang til tjenester, for mulighet til å drive næring, for samfunnsmessig beredskap, for folks samfunnsmessig beredskap og for folkes samfunnsdeltakelse og bolyst.

digital infrastruktur

Senterpartiet er sterkt bekymret over den nåværende regjeringens reduserte satsing på bredbånd. I budsjettforslaget for 2017 skjer det en nedbygging av bevilgningene til kjøp av posttjenester og tilskudd til bredbåndutbygging. Det er næringsliv og innbyggere i distriktene som betaler prisen for dette gjennom at deres tilbud blir dårligere enn i landet for øvrig.

FORSLAG

14

*Den digitale allemannsretten må legges til grunn for en betydelig styrking av bevilgningene til bredbåndsutbygging og for å sikre mobildekning til alle. Bevilgningene til bredbånd og mobildekning må økes betydelig i neste stortingsperiode. Midlene fra Nasjonal kommunikasjonsmyndighet som går ut til kommunene og som bidrar til spleiselaget for å bygge ut fiber og nett, må økes vesentlig.*

## 6 Kompetanse og kunnskap er nødvendig

arbeidskraft vår viktigste ressurs

Tilgang på nok og relevant kompetanse i arbeidsmarkedet er sentralt for å sikre verdiskaping og vekst i alle deler av landet. Arbeidskraften er vår viktigste ressurs for å bygge velferdssamfunnet videre.

### 6.1 Universitet og høyskoler har en viktig distriktpolitisk rolle

Samspillet mellom utdanningsinstitusjonene og det regionale og lokale arbeidsmarkedet er en viktig faktor for at arbeidslivet generelt, og næringslivet spesielt, får tilgang på nødvendig og relevant kompetanse som kan bidra til omstilling og vekst.

Den geografiske plasseringen av lærestedene har mye å si for hvor studentene søker arbeid etter avsluttet utdanning. En spredt struktur for høyere utdanning har derfor stor distriktpolitisk betydning. En utredning fra Statistisk sentralbyrå viser at nær 60 prosent av studentene blir boende og finner sin første arbeidsplass i samme område som utdanningsinstitusjonen er etablert. Høgskolen i Alta er den utdanningsinstitusjonen som i størst grad henter folk til sin region. Alta rekrutterte 33 prosent av studentene fra Finnmark, mens 66 prosent av studentene tok jobb i Finnmark etter studiene.

store strukturreformer

Under den sittende regjering er det gjennomført store strukturreformer innenfor universitets- og høyskolefeltet. I første omgang medfører ikke fusjoner mellom universitet og høyskoler at studiestedene sentraliseres, men dette er en fare for framtida. Studiesteder som tidligere har vært profilert på fag og forskning som vektla distriktsutfordringer, risikerer å få en svekket betydning som samfunnsaktører.

Senterpartiet mener Norge må opprettholde en spredt struktur på studiesteder innenfor høyere utdanning. Utvalget er kritisk til sammenslåingen av studiesteder i det omfanget vi har sett de siste årene.

FORSLAG

15

*Senterpartiet mener Norge må opprettholde en spredt struktur på studiestedene innenfor høyere utdanning.*

FORSLAG

16

*Norske forskningsmiljøer må i større grad speile den samfunnsstruktur og verdiskapingskjede som preger vårt land. Regionale forskningsfond må styrkes.*

## 6.2 God yrkesrettet opplæring

Å få flere til å fullføre videregående opplæring er viktig for å ta vare på de menneskelige ressursene i samfunnet. For hele landet er det om lag 70 prosent av elevene som har fullført videregående opplæring fem år etter at de startet. Frafallet er størst på yrkesfaglige studieretninger. Mangel på lærlingeplasser i nærområdet er en faktor som bidrar til frafall.

mangel på lærlingplasser

Distriktene har stort behov for faglært arbeidskraft. Det er derfor ikke unaturlig at en større del av ungdom i distriktene enn i byene velger yrkesfaglige utdanningsløp. Utfordringen er knyttet til å gi disse elevene et godt nok tilbud. Alt for mange har problemer med å finne lærlingplass. I første omgang er det fylkeskommunene som har ansvar for at det finnes nok læreplasser. I praksis lar dette seg imidlertid ikke gjøre dersom ikke arbeidslivet, så vel offentlig som privat sektor, følger opp.

### FORSLAG

# 17

*Senterpartiet mener arbeidslivet må forpliktes sterkere til å tilby lærlingplasser. Kommunene må følge opp målene om minimum tre lærlinger per 1 000 innbyggere. Offentlige innkjøp av en viss størrelse der det er flere tilbydere, må ha krav om at bedriften har lærlinger. Lærlingtilskuddet må økes.*



*Den geografiske plasseringen av lærestedene har stor påvirkning på hvor studentene søker arbeid etter endt utdanning. Tilgang til høyt kvalifisert arbeidskraft i distriktene er avgjørende for vekst. (Foto: Høgskolen i Volda)*

## 7 Statlig lokaliseringspolitikk

Den blå-blå regjeringen sier den har som mål å sikre en bedre regional fordeling av statlige arbeidsplasser, men som figur 1 viser, lykkes den dårlig. I regjeringens politiske plattform heter det at «regjeringen vil styrke vekstkraften der den er, og samtidig sikre grunnlaget for gode levekår i alle deler av landet.» Dette er ikke signal om en ambisiøs satsing på bedre regional fordeling av vekst og statlige arbeidsplasser.

konsentrasjon i Oslo

Heller ikke den rød-grønne regjeringen lyktes i å snu utviklingen med konsentrasjon av statlige arbeidsplasser i Oslo. Dette framgår av tabell 4 (s. 30) som er utarbeidet for Senterpartiets stortingsgruppe av Stortingets utredningsseksjon.

### 7.1 Bedre spredning gir mangfold og kompetanse

Lokalisering av statlig virksomhet blir ofte grunnlagt med historiske forhold, og hva den enkelte sektorvirksomheten har hatt behov for. Det er likevel ikke de store sektorvise endringene de senere årene som har påvirket lokaliseringsmønsteret i stort, men heller de mange mindre og stegvise endringene i ulike etater. Den store veksten i statlige arbeidsplasser kommer i form av utvidelser av eksisterende virksomhet.

#### FORSLAG

18

*Det må skje en bedre spredning av statlige arbeidsplasser. Nye statlige institusjoner og arbeidsplasser må i stor grad lokaliseres i regioner utenom hovedstaden. Målet er å få en statlig lokaliseringspolitikk som er sentraliseringsdempende, ikke sentraliseringsfremmende.*

### 7.2 Profesjonelle fagmiljøer i distriktene

En bedre spredning av statlig virksomhet vil medvirke til en mer balansert regional vekst i arbeidsplasser og økonomisk aktivitet der virksomhetene blir plassert. Mange av de statlige arbeidsplassene er i tillegg kompetansetunge og kan gi grunnlag for utvikling av annen kompetanseintensiv aktivitet.

offentlig sektor må gå foran

For å realisere potensialet for ytterligere verdiskaping i hele landet, er vi tjent med en bedre fordeling av arbeidsplasser. Offentlig sektor må gå foran gjennom lokalisering av sin virksomhet. Statlige arbeidsplasser er spesielt viktige i denne sammenhengen.

#### FORSLAG

19

*Det må gjennomføres en offentlig utredning om hvordan fordelingen av offentlige arbeidsplasser påvirker regionale ulikheter på samfunnsområder som utdanningsnivå, sosiale forskjeller og sysselsettingsnivå.*

### 7.3 Bruk av hele landet i innvandringspolitikken

Utlendingsmyndighetene har de siste årene blitt flinkere til å bruke hele landet ved etablering av mottak. Den norske bosettingsmodellen, med avtalebasert bosetting mellom staten og kommune, fungerer godt.

I 2016 skjer det en nødvendig nedbygging av mottakskapasiteten. Senterpartiet er skeptisk til måten dette skjer på. For å få bedre struktur på mottakskapasiteten er kommuner og ideelle organisasjoner oppfordret om å etablere asylmottak. De som har fulgt oppfordringen, blant disse flere mindre kommuner, opplevde senere at avtalene ble sagt opp etter kort tid. Dette er svært uheldig.

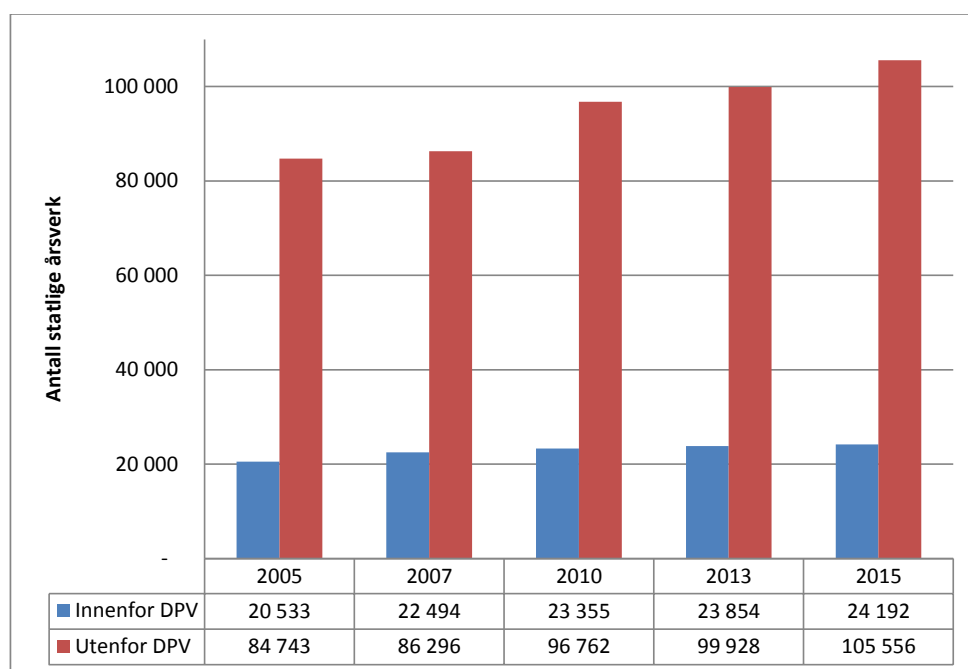
Suksessfaktor nummer én i integreringen er at innvandrere lærer seg norsk og kommer ut i arbeid. Dette forutsetter god kontakt med det norske samfunnet, noe som oppnås lettere i mindre samfunn. En større del av asylmottak bør derfor etableres utenfor de store byene. Muligheten til kontakt med lokalsamfunnet er større, og faren for at det oppstår parallellsamfunn er mindre i et mindre miljø.

mindre samfunn

Norge må videreføre den avtalebaserte bosettingspolitikken mellom staten og kommunene. For å styrke integreringen og mulighetene for innvandrere å komme i arbeid, må det settes inn flere virkemidler, som for eksempel lønnstilskudd for en kortere periode.

Senterpartiet mener at kommuner ikke skal tape økonomisk ved å påta seg nasjonale forpliktelser som etablering av mottak og bosetting i kommunene.

Figur 1. Antall statlige årsverk i kommuner innenfor og utenfor det distriktspolitiske virkemiddelområdet, 2005, 2007, 2010, 2013 og 2015.



Kilde: NSD. Egne beregninger

Tabell 4. Antall statlige årsverk per fylke, 2005-2015.

Fylke	2005	2007	2010	2013	2015	2005-2015, endring i antall	2005-2015, endring i pst
Østfold	3 164	3 311	3 686	3 945	3 922	758	24
Akershus	6 210	6 265	6 793	6 578	7 366	1 156	19
Oslo	35 275	35 478	39 602	40 986	42 941	7 666	22
Hedmark	2 976	3 329	3 590	3 793	3 948	972	33
Oppland	2 427	2 469	2 824	2 979	3 168	741	31
Buskerud	3 257	3 515	3 767	3 836	3 971	714	22
Vestfold	3 151	3 294	3 663	3 809	4 330	1 178	37
Telemark	2 563	2 520	2 661	2 724	2 802	238	9
Aust-Agder	1 445	1 505	1 773	1 799	1 735	290	20
Vest-Agder	2 498	2 583	2 824	2 836	2 972	473	19
Rogaland	5 561	5 987	6 489	6 494	6 898	1 338	24
Hordaland	9 906	10 294	11 104	11 420	12 005	2 099	21
Sogn og Fjordane	1 596	1 679	1 803	1 867	1 957	361	23
Møre og Romsdal	2 959	3 223	3 503	3 503	3 648	689	23
Sør-Trøndelag	8 941	9 294	10 360	10 954	11 548	2 606	29
Nord-Trøndelag	1 908	1 929	2 034	2 162	2 197	289	15
Nordland	4 901	5 197	5 810	5 816	5 840	939	19
Troms	4 465	5 018	5 514	5 952	6 169	1 704	38
Finnmark	2 071	2 192	2 317	2 329	2 331	260	13

Kilde: NSD. Egne beregninger.

## 8 Sterkere kommuner og fylkeskommuner

Kommunene og fylkeskommunene har en lederrolle i samfunnsutviklingsarbeidet. De har ansvar for tjenestetilbud, forvaltningsoppgaver, infrastrukturoppgaver og samfunns- og næringsutvikling. Den blå-blå regjeringen svekker denne rollen framfor å bygge den ut for å fremme vekst og utvikling i hele landet.

lederrolle

### FORSLAG

# 20

*Offentlig forvaltningsmyndighet må endres ved overføring fra statlig byråkrati til det lokale folkestyre. Kontroll- og rapporteringskrav må reduseres til fordel for mer tillitsbaserte systemer.*

### 8.1 Mindre byråkrati – mer og bedre offentlige tjenester

Senterpartiet mener kompetente offentlige ansatte er avgjørende for å gi oss en forvaltning i stat og kommunesektor som kan legge til rette for en bedre samfunnsutvikling og økt verdiskaping. Byråkratiet er en forutsetning for et godt styrt samfunn, men det er et problem når veksten i offentlig forvaltning blir dominerende og ikke står i forhold til det som satses på utvikling av økt verdiskaping gjennom vekst i privat virksomhet.

Vi må motvirke en utvikling hvor statlige etater og direktorater utøver stadig større innflytelse i saker som krever politisk skjønn. Dette undergraver tilliten til demokratiet, er ineffektivt og konsentrerer makt i hovedstaden og de største byene hvor etatene er lokalisert.

politisk skjønn

Senterpartiet mener utviklingen må snus gjennom at myndighet overføres fra statlig byråkrati til lokalt folkestyre. Kontroll- og rapporteringsrutiner må reduseres til fordel for mer tillitsbaserte systemer og samhandling mellom lokale myndigheter og lokalt næringsliv.

### 8.2 Videreføring av differensiert arbeidsgiveravgift

Differensiert arbeidsgiveravgift er vårt viktigste distriktpolitiske virkemiddel. Avgiften varierer mellom 0 og 14,1 prosent, avhengig av hvor i landet lønnsutbetaling skjer. Avgiftslettelsene er på samlet 13,8 milliarder kroner (anslag for 2017) hvorav 8,2 milliarder kroner er til privat sektor. Differensiert arbeidsgiveravgift er en forutsigbar ordning, siden den automatisk gjelder for de virksomhetene som kommer inn under regelverket.

EØS-avtalen

Differensiert arbeidsgiveravgift er underlagt EØS-avtalen og ble påstått å være i strid med bestemmelsene om regionalstøtte. Under den rød-grønne regjeringen lyktes Senterpartiets kommunalministre å sikre en videreføring av ordningen, men den er se-

ner justert ved at viktige næringer, som samferdsel, energi og finans, ikke lenger inngår i den.

Det nye regelverket for differensiert arbeidsgift er gjort gjeldende for 2014-2020. Fra 2021 er det ikke gitt at ordningen videreføres. Dette vil i tilfelle være et alvorlig anslag mot vår mulighet til å drive nasjonalt begrunnet distriktpolitikk.

I arbeidet med å videreføre differensiert arbeidsgiveravgift må det utvikles en modell som tar opp i seg de geografiske forskjellene som ikke tas hensyn til i dagens ordning. Det er for eksempel bykommuner som dekker store geografiske områder med like store distriktsutfordringer som enkelte av dagens kommuner innenfor området for differensiert arbeidsgiveravgift.

## FORSLAG

# 21

***Differensiert arbeidsgiveravgift er vårt viktigste distriktpolitiske virkemiddel. Ordningen må videreføres også etter 2021, om nødvendig ved at Norge bruker EØS-avtalens vetorett. Effekten av differensiert arbeidsgiveravgift må også komme kommunene til gode, og skal ikke trekkes fra rammetilskuddet til kommunene.***

### 8.3 Støtten til regional utvikling må økes

Fylkeskommunene legger grunnlaget for regional skreddersøm. Støtten til regional utvikling gjennom fylkene må tilbake på rød-grønt nivå.

I rød-grønt forslag til statsbudsjett for 2014 var samlet avsetning over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett til distrikts- og regionalpolitikken på 2,750 milliarder kroner. I den blå-blå regjeringens budsjett for 2017 foreslås det bevilget 1,450 milliarder kroner. Fra å være under opptrapping under den rød-grønne regjeringen, er bevilgningene til distriktsutvikling dramatisk redusert under den sittende regjeringen.

Bevilgningene til fylkeskommunen for regionalt utviklingsarbeid har vært den største posten under programkategorien distrikts- og regionalpolitikken. For 2014 var bevilgningsforslaget 2,1 milliarder kroner. For 2017 er hele posten fjernet til fordel for 1,350 milliarder til omstillingsdyktig næringsliv og omstillingsdyktige regioner (som også omfatter byregioner).

Innenfor programkategorien distrikts- og regionalpolitikken ligger hoveddelen av budsjettvirkemidlene som sikrer næringsutviklingsarbeidet til Innovasjon Norge, SIVA, fylkeskommunene og kommunene. Av midlene til regional utvikling gjennom fylkeskommunene har Innovasjon Norge disponert om lag halvparten innfor de utviklingsavtaler de har gjort med fylkene

Den blå-blå regjeringen har i løpet av sin fireårsperiode gjennomført en systematisk nedbygging av den distriktpolitiske satsingen. Fylkeskommunenes rolle som regional utviklingsaktør er sterkt svekket, noe som står i direkte motsetning til regjeringens egne utsagn om den rollen framtidens fylker skal ha.

Den statlige satsing i distrikts- og regionalpolitikken må minst tilbake til nivået under den rød-grønne regjeringen.

dramatisk redusert

Innovasjon Norge  
SIVA





*Kommunene må få de virkemidlene de trenger for å kunne støtte utvikling av lokalt næringsliv og nye arbeidsplasser. (Foto: Arendal kommune)*

#### **8.4 Næringsarbeidet i kommunene må styrkes**

Kommunene er tett på arbeidsmarked og lokalt næringsliv. For lokalpolitikere i distriktene er næringspolitikk et politisk hovedområde. For å kunne realisere denne prioriteringen av lokal verdiskaping, må kommunene sikres kompetanse og virkemidler for å få omsatt innsatsvilje i gjennomføringsevne.

Kommunale næringsfond vil være et viktig redskap for å kunne tilby gründere og lokale bedrifter støtte til å etablere nye arbeidsplasser. Samarbeid med fylkeskommunene og Innovasjon Norge vil være et annet virkemiddel. Dette forutsetter imidlertid at bevilgningene til distrikts- og regionalpolitikken bygges opp, og ikke ned, som nå.

Kommunene må få virkemidler til å støtte gründere og lokalt næringsliv i utvikling av nye arbeidsplasser. Staten må gi støtte til etablering av kommunale næringsfond, og det må utvikles avtaler om samarbeid med fylkeskommunene og Innovasjon Norge som gjør kommunene til viktige aktører i det regionale utviklingsarbeidet.

Næringsutvikling er ikke bare et regionalt ansvar. Et kommunalt virkemiddelapparat vil kunne være tettere på små og mellomstore bedrifter som trenger hjelp til utvikling av sine prosjekter. Senterpartiet mener det gjennom statsbudsjettet bør avsettes midler til kommunale næringsfond i alle kommuner.

Kommunale næringsfond

#### **8.5 Bedre helseomsorg med desentraliserte løsninger**

Samhandlingsreformen ble iverksatt fra 1. januar 2012. Reformen skulle medvirke til at det blir lagt større vekt på forebygging og tidlig intervensjon, og at en større andel av den samlede innsatsen i helse- og omsorgstjenesten skjer i kommunene. Reformen skal gi innbyggerne flere og bedre helsetjenester lokalt.

Senterpartiet er sterkt i tvil om samhandlingsreformen har virket etter hensikten.

Det har skjedd en ansvarsoverføring fra sykehusene til kommunene, men det er ikke dokumentert at ressurs- og personalinnsatsen i helsetjenesten har hatt den forutsatte vridningen. Sykehusene har fortsatt den sterkeste veksten i ressursinnsats. Samtidig har

samhandlingsreformen

	<p>det skjedd en sentralisering innenfor akuttmedisinen som har redusert lokalsykehuse- nes betydning.</p>
lokalmedisinske sentre	<p>Senterpartiet mener det er en rekke tjenester innen spesialisthelsetjenesten som kan flyttes ut av eksisterende strukturer og inn i lokalmedisinske sentre. De regionale helseforetakene må utarbeide tiltaksplaner for utvikling av spesialisthelsetjenester ved lokalmedisinske sentre, og disse bør inneholde tilbud innenfor både diagnostikk og behandling (poliklinikk, dagbehandling og innleggelse).</p> <p>Senterpartiet mener kommunene skal stimuleres til innsats i bygging av botilbud til en voksende, eldre befolkning. Statlig tilskudd til nye sykehjems- og omsorgsplasser videreføres slik at det fortsatt også gis tilskudd til ombygging og rehabilitering.</p>
velferdsteknologi	<p>Det er uheldig at det ikke gis kompensasjon for ressurskrevende tjenester etter at innbyggerne fyller 67 år. Dette må endres.</p> <p>Utviklingen av velferdsteknologi i kommunehelsetjenesten trenger særskilt oppmerksomhet i årene framover. Overgang til teknologiske hjelpemidler må sees i sammenheng med brukerbehov, samtykkekompetanse og nytte, og de etiske aspektene må overveies nøye. Det er viktig å involvere brukerne i denne prosessen.</p> <p>Intensjonene bak samhandlingsreformen er gode. Dersom den gjennomføres etter forutsetningene, vil den bidra til en bedre fordeling av helsetjenestene uavhengig av bosted. Dette forutsetter at oppgaveoverføring til kommunene følges av budsjettoverføringer, og at det legges bedre til rette for en desentralisering av kompetansearbeidsplassene innen helsetjenesten.</p>

**FORSLAG**

**22**

***Samhandlingsreformen innen helse- og omsorg må gjennomføres med oppgaveoverføring til kommunene. Det må satses på distriktmedisinske sentre, både innen somatikk og rus/psykiatri, og et større kommunalt ansvar for rehabiliteringstilbudet, gjerne gjennom et samarbeid mellom flere kommuner. Statlige tilskudd til nye sykehjems- og omsorgsplasser videreføres, slik at det fortsatt gis tilskudd til ombygging og rehabilitering.***

## 9 Bypolitikk som fremmer mangfold og maktspredning

Senterpartiet er bygget på en visjon om at folk skal leve gode liv der de ønsker å bo, og at byene og distriktene er gjensidig avhengig av hverandre for å skape en balansert samfunnsutvikling. Den massive sentraliseringen vi har sett de siste årene er ikke minst negative for de som bor i byene, fordi den fører til enormt press på velferdstjenester og infrastruktur, og til større avstand mellom innbyggere og beslutningstakere.

### 9.1 By og bygd trenger hverandre

Senterpartiet ser regjeringens signal om hvilket innhold en ønsker i stortingsmeldingen, som en bekreftelse på at målsettingene i distriktspolitikken skal endres og at etablerte virkemidler skal bort. Regjeringen ønsker en regional sentralisering av makt og bo-  
setting ved at byene vokser på bekostning av distriktene. Dette er i sterk konflikt med Senterpartiets mål.

regional sentralisering

Senterpartiet mener distrikts- og regionalpolitikken må skje i et partnerskap mellom by og land. Byene, spesielt byene i distrikts-Norge, er viktig for den regionale utvik-



lingen. Etablering av statlige arbeidsplasser, desentralisering av utdannings- og forskningsvirksomhet, arbeidsplasser innen finansnæringen og teknologibedrifter forutsetter at det allerede eksisterer et visst servicetilbud. Mange byer og tettsteder i distrikts-Norge kan ta i mot slike etableringer, som igjen vil kunne ha gode ringvirkninger for omlandskommunene.

## 9.2 Politikk for store, mellomstore og mindre byer

bedre utviklet bypolitikk

Vi trenger en bedre utviklet bypolitikk som er differensiert ut fra de utfordringer som preger storbyene i forhold til mindre bysamfunn. En politikk for å styrke bysamfunnene våre fortjener et eget fokus gjennom en egen stortingsmelding som omhandler samspillet mellom byer og omland. Her skal også hovedstadens rolle og særskilte utfordringer være en sentral del.

deltagende stedsutvikling

Vellykket og klimavennlig by- og stedsutvikling forutsetter deltakelse fra de det gjelder: innbyggere, organisasjoner, fagfolk, næringsliv og politikere. Den sosiale dimensjonen i boligbyggingen må styrkes, og kvalitet og bomiljø være styrende for hvordan man bygger ut.

En balansert regional utvikling er en forutsetning for en størst mulig nasjonalinntekt. Dette ble slått fast i en offentlig utredning av kompetansearbeidspl-assutvalget (NOU 2011:3). De slo også fast at en jevnere fordeling av veksten i kompetansearbeidsplasser kan gi en samfunnsøkonomisk gevinst gjennom bedre ressursutnyttelse og høyere verdiskaping. Det lønner seg å ta hele landet i bruk. Siden det er de kompetanseintensive næringene som har hatt størst vekst i verdiskaping og sysselsetting må vi ha en aktiv politikk for å spre disse arbeidsplassene til alle regioner.

målrettet samferdselspolitikk

Senterpartiet mener vi må unngå massiv sentralisering av arbeidsplasser til Oslo og andre storbyer. En alternativ strategi er å forstørre og kople sammen arbeidsmarkeder for å gi flere et variert arbeidsmarked. Dette krever en målrettet samferdselspolitikk. Eksempler på dette er trekantsambandet som har koplet sammen Stord, Fitjar, Bømlo og Sveio, som har styrket seg mot Haugesund i kampen om arbeidsplasser. Et annet eksempel er koplingen av nordlige Opplandskommuner med Sunnmøre gjennom Hornindal via Kvivsvegen.

Rundt de aller største byene bør man velge en annen strategi for å dempe tyngdekraften. Her bør man spre veksten fra storbyene til flere mellomstore byer med god kommunikasjon seg imellom. På Østlandet bør man for eksempel kople arbeidsmarkedene i de mellomstore byene i henholdsvis Østfold, Vestfold/Buskerud, Oppland og Hedmark sammen som en motvekt mot storbyen. Virkemidlene er en kombinasjon av styrking av kompetansearbeidsplasser og målrettede samferdselstiltak.

**FORSLAG**

**23**

***Senterpartiet vil ha en stortingsmelding som målretter bypolitikken, ser på samspillet mellom byer og omland, omhandler hovedstadens rolle og utfordringer og legger føringer for deltagende stedsutvikling.***

## 10 Oppsummering av Senterpartiets forslag

---

**1.** Distriktpolitikken skal ha som overordnet mål å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Bosetting i hele landet er en sentral del av Norges egenart og representerer en historisk og kulturell arv, og muliggjør samtidig høy utnyttelse og bærekraftig forvaltning av norske ressurser.

---

**2.** Kommunesammenslåinger som gjennomføres mot kommunenes vilje må reverseres. En ny regjering etter valget 2017 må endre reformer som Høyre/FrP regjeringen gjennomførte for å «smøre» kommunereformen, uten at det straffer kommuner som frivillig har slått seg sammen. Kommunenes inntektssystem må gjennomgås.

---

**3.** Det må stimuleres til utvikling av nye virksomheter ved at kommuner og fylkeskommuner gis rammer til å støtte næringsetablering. Innovasjon Norge, kommunale næringsfond og regionale utviklingsmidler gjennom fylkeskommunene er viktige virkemidler i dette. Bruken av offentlige utviklingsmidler må gjennomgås for å minimalisere andelen som går til administrasjon.

---

**4.** En ny regjering etter valget i 2017 må gå igjennom hvilke statlige institusjoner som kan lokaliseres utenfor storbyområdene.

---

**5.** Paris-avtalens mål må ligge til grunn for utforming av norsk politikk på alle samfunnsområder – også distriktpolitikken. Men det skal til en vesentlig økning i avgiftspolitikken for å oppnå endret adferd og utslippsreduksjoner. Senterpartiet mener det er viktigere å støtte mer virkningsfulle tiltak som CO2-fond for næringslivet og transportsektoren, samt kjøprising i områder med god kollektivdekning

---

**6.** Grønn omstilling i næringslivet må støttes gjennom å gi Enova, Investinor, Innovasjon Norge, med flere, større ressurser og virkemidler for å bidra til omstilling.

---

**7.** Skogbruket er en del av klimaløsningen. Det må stimuleres til økt avvirkning og planting gjennom skattelovgivningen, avskrivingsregler og muligheter til fondsavsetninger. Forskning og utvikling av nye bruksområder for trefiber må gis større oppmerksomhet og økonomisk støtte. Det settes krav til 20 prosent biodrivstoff i omsatt drivstoff.

**8.** Det må satses på mineralnæringen. En strategi for mineralnæringen må vedtas og behandlingstiden for søknader om uttak av mineralforekomster må reduseres vesentlig.

---

**9.** Norsk matproduksjon må sikres gjennom et sterkt importvern og en konkurranselovgivning som svekker kjedemakt i dagligvarebransjen. Landbrukssamvirkets rolle i markedsregulering og deres ansvar for å ta imot produksjonen fra små og store produsenter i ulike deler av landet, må videreføres.

---

**10.** Kommuner skal kunne pålegge arealavgift og eiendomsskatt på oppdrettsanlegg.

---

**11.** Råfiskloven og deltakerloven må videreføres, og kystflåten må sikres gode vilkår.

---

**12.** For sitt arbeid med tilrettelegging for allmennhetens utøvelse av et allsidig friluftsliv i statsallmenningene, skal fjellstyrene sikres en statlig grunnfinansiering slik at de kan opprettholde nødvendig kompetanse og kapasitet for å videreføre og øke dette arbeidet. I oppfølgingen av fjell-lovutvalgets arbeid, må inntektene fra naturressursene i statsallmenningene, unntatt skogsdrifta, sikres med en 50-50 fordeling mellom grunneierfondet og fjellkassen.

---

**13.** Gode samferdselsløsninger er avgjørende for å sikre et aktivt næringsliv i hele landet. Ved neste rullering av NTP må veksten i inneværende planperiode videreføres. Klimautslipp fra transportnæringen stimuleres best gjennom overgang til lavutslippsbiler.

---

**14.** Den digitale allemannsretten må legges til grunn for en betydelig styrking av bevilgningene til bredbåndsutbygging og for å sikre mobildekning til alle. Bevilgningene til bredbånd og mobildekning må økes betydelig i neste stortingsperiode. Midlene fra Nasjonal kommunikasjonsmyndighet som går ut til kommunene og som bidrar til spleiselaget for å bygge ut fiber og nett, må økes vesentlig.

---

**15.** Senterpartiet mener Norge må opprettholde en spredt struktur på studiestedene innenfor høyere utdanning.

---

**16.** Norske forskningsmiljøer må i større grad speile den samfunnsstruktur og verdiskapingskjede som preger vårt land. Regionale forskningsfond må styrkes.

**17.** Senterpartiet mener arbeidslivet må forpliktes sterkere til å tilby lærlingplasser. Kommunene må følge opp målene om minimum tre lærlinger per 1 000 innbyggere. Offentlige innkjøp av en viss størrelse der det er flere tilbydere, må ha krav om at bedriften har lærlinger. Lærlingtilskuddet må økes.

---

**18.** Det må skje en bedre spredning av statlige arbeidsplasser. Nye statlige institusjoner og arbeidsplasser må i stor grad lokaliseres i regioner utenom om hovedstaden. Målsettingen er å få en statlig lokaliseringpolitikk som er sentraliseringsdempende, ikke sentraliseringsfremmende.

---

**19.** Det må gjennomføres en offentlig utredning om hvordan fordelingen av offentlige arbeidsplasser påvirker regionale ulikheter på samfunnsområder som utdanningsnivå, sosiale forskjeller og sysselsettingsnivå.

---

**20.** Offentlig forvaltningsmyndighet må endres ved overføring fra statlig byråkrati til det lokale folkestyre. Kontroll- og rapporteringskrav må reduseres til fordel for mer tillitsbaserede systemer.

---

**21.** Differensiert arbeidsgiveravgift er vårt viktigste distriktpolitiske virkemiddel. Ordningen må videreføres også etter 2021, om nødvendig ved at Norge bruker EØS-avtalens vetorett. Effekten av differensiert arbeidsgiveravgift må også komme kommunene til gode, og skal ikke trekkes fra rammetilskuddet til kommunene.

---

**22.** Samhandlingsreformen innen helse- og omsorg må gjennomføres med oppgaveoverføring til kommunene. Det må satses på distriktmedisinske sentre, både innen somatikk og rus/psykiatri, og et større kommunalt ansvar for rehabiliteringstilbudet, gjerne gjennom et samarbeid mellom flere kommuner. Statlige tilskudd til nye sykehjems- og omsorgsplasser videreføres, slik at det fortsatt gis tilskudd til ombygging og rehabilitering.

---

**23.** Senterpartiet vil ha en stortingsmelding som målretter bypolitikken, ser på samspillet mellom byer og omland, omhandler hovedstadens rolle og utfordringer og legger føringer for deltakende stedsutvikling.













Foto: Ragne Borg Lysaker/Senterpartiet

**Senterpartiet**

Grensen 9b  
Postboks 0159 Sentrum  
0026 OSLO

E-post: [post@sp.no](mailto:post@sp.no)  
[www.senterpartiet.no](http://www.senterpartiet.no)